

CATÀLEG DE VESTIGIS FRANQUISTES A LES COMARQUES DE CASTELLÓ

GRUP PER LA RECERCA DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA

ANY 2025

CATÀLEG DE VESTIGIS FRANQUISTES A LES COMARQUES DE CASTELLÓ

Grup per la Recerca de la Memòria Històrica de Castelló

Plaça del primer Molí, edifici del primer Molí, 12004.

Castelló de la Plana.

NIF: G12660775

Foto de portada: Creu dels caiguts a l'ermita de
Sant Roc, Culla.

Foto de contraportada: Església de la Trinitat,
Castelló de la Plana

Maquetació i disseny: Cooperativa Transversal.
Castelló, 2025.

E-mail: memoriac@memoriacastello.cat

Subvencionat per:

Ajuntament de Vila-real

Junts

Vila-real

avança

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.....	4
ALCALÀ DE XIVERT.....	6
ALTURA.....	9
BENICÀSSIM.....	10
BETXÍ.....	12
BORRIANA.....	14
CASTELLÓ DE LA PLANA.....	17
CINCTORRES.....	30
CULLA.....	31
EL TORO.....	32
HERBERS.....	33
L'ALCORA.....	34
LA MATA.....	35
LA VALL D'UIXÓ.....	36
LLUCENA.....	37
MORELLA.....	38
ONDA.....	39
PINA DE MONTALGRAO.....	41
SANT MATEU.....	42
SERRATELLA.....	43
SUCAINA.....	44
VALL D'ALBA.....	45
VILAFRANCA.....	46
VILA-REAL.....	47
VILAVELLA.....	48
VILAFERMOSA.....	49
XERT.....	50

1 INTRODUCCIÓ

El Grup per la Recerca de la Memòria Històrica de Castelló actualitza l'informe sobre vestigis de simbologia i nomenclator franquista que encara perviuen als espais públics a l'àmbit de Castelló i comarques. Estem referint-nos a tota una sèrie molt diversa i nombrosa d'elements simbòlics, icònics del règim de la Dictadura de Franco, que encara perduren en l'actual règim democràtic de Monarquia Parlamentària de l'Estat Espanyol. Aquests vestigis són la senyal o petjada de la Dictadura, el símbol com a pòsit sociocultural que durant anys, no menyspreables, ha parlat en silenci i ha tingut unes conseqüències per a la societat.

La seua presència ens remet i enllaça amb uns esdeveniments i accions concretes arrelades a l'imaginari social i cultural sobre una etapa històrica. Seria impropedent banalitzar o voler buidar-ho d'un contingut establert en aquells moments i transmès, en el cas que ens ocupa, de la Dictadura de Franco; o voler ignorar o manipular la seua significació per uns interessos en contra dels valors democràtics. Perquè hi ha establerta una relació de correspondència entre uns valors i unes

accions concretes al llarg del temps de la Dictadura que són part intrínseca de la seua existència i idiosincràsia de manera que en veure el símbol s'evoca el concepte real corresponent. Negar-ho seria caure en una irracionalitat.

Al cas de les creus el franquisme es va apropiat del símbol de la creu com a mite del règim per al seu benefici polític junt altres elements més i a diferència d'altres creus, en aquests casos, li va afegir una significació apologètica unida a la denominada "Cruzada". La seua presència ha significat i representa un símbol de record i d'humiliació per a moltes víctimes o familiars de víctimes de la repressió franquista que encara hui viuen i recorden. A la normativa referida als denominats 'monumentos a los caídos', i en especial, "las cruces de caídos" és on millor es pot percebre la indubtable connexió amb la religiositat i l'apologia política de desprotecció dels drets humans durant tota la Dictadura, fins al seu termini i encara viuen testimonis i famílies. El fet de trobar símbols franquistes a l'espai públic s'interpreta com un fet que impideix concloure aquell període tènol. Disortadament els procedi-

1 INTRODUCCIÓ

ments de les peticions de retirada de símbols d'exaltació s'han judicialitzat davant el no compliment de la llei.

En el present informe encara que som conscients de la dificultat per a donar una informació exhaustiva, en especial pel que fa relació a les nostres comarques, volem aportar el nostre treball dins de les nostres possibilitats com a forma de col·laboració en aquesta tasca tan imprescindible, incorporant la informació publicada en el Catàleg de Vestigis de la Guerra Civil i el Franquisme per part de la Conselleria de Transparència i Qualitat Democràtica l'any 2022, i les novetats aparegudes posteriorment recollides pel nostre Grup. Es continua investigant i contrastant les informacions sobre els vestigis franquistes a Castelló. Com que a més intervenen la memòria col·lectiva, la memòria individual i la memòria social, els criteris per a actuar no poden ser segons els interessos de cada cas, moment, i criteris electoralistes, sinó que han d'estar fonamentats en valoracions primerament de drets humans, històriques, arquitectòniques, artístiques, inclús urbanístiques.

2 ALCALÀ DE XIVERT

IDENTIFICACIÓ:

Monòlit de pedra al costat carretera N-340.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Monòlit.

2 ALCALÀ DE XIVERT

IDENTIFICACIÓ:

Plaques de vivendes amb simbologia franquista.

- Carrer Grupo Argaya: vivendes nº 2, 4, 5, 7, 8 i 11.
- Passeig Herois del Marroc, 37.
- Carrer Sant Joan: vivenda nº 11.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Grupo Argaya.

2 ALCALÀ DE XIVERT

Fotografia

Passeig Herois del Marroc, 37.

Fotografia

Carrer Sant Joan: vivenda n° 11.

3 ALTURA

IDENTIFICACIÓ:

Plaques – Institut Nacional de la Vivenda, simbologia de la falange (“yugo y flechas”).

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Plaques.

4 BENICÀSSIM

IDENTIFICACIÓ:

Avinguda de José Ferrandis Salvador.

**José Ferrandis Salvador. President de la Diputació Provincial (1947-1955).*

TIPOLOGIA:

Nomenclatura franquista.

Fotografia

Avinguda de Ferrandis Salvador.

4 BENICÀSSIM

IDENTIFICACIÓ:

Carrer de José Santa Cruz Teijeiro.

**José Santacruz Teijeiro, advocat. Membre de comissions depuradores de funcionaris de l'Ajuntament de Castelló i del Col·legi d'Advocats. Regidor de Castelló 1939.*

TIPOLOGIA:

Nomenclatura franquista.

5 BETXÍ

IDENTIFICACIÓ:

Creu al Polígon del Canyaret.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia
Creu al Polígon del Canyaret.

5 BETXÍ

IDENTIFICACIÓ:

"Cruz de los Caídos", carrer del Calvari.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

"Cruz de los Caídos", carrer del Calvari.

6 BORRIANA

IDENTIFICACIÓ:

Carrer del capità Cortés.

TIPOLOGIA:

Nomeclatura franquista.

Fotografia

Carrer del capità Cortés.

6 BORRIANA

IDENTIFICACIÓ:

Carrer de Nuestra Señora de la Cabeza.

Santuari símbol de la resistència de l'exèrcit sublevat durant la Guerra Civil.

TIPOLOGIA:

Nomeclatura franquista.

Fotografia

Carrer de Nuestra Señora de la Cabeza.

6 BORRIANA

IDENTIFICACIÓ:

Escut franquista en la vidriera de la residència de Càritas de la tercera edat de Borriana, concertada amb Conselleria.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Vidriera de la residència.

7 CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Placa franquista a l'Avinguda del Mar.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Inscripció franquista amb el nom de "Delegación nacional de sindicatos, Grupo 14 de junio, 260 viviendas, 1956". "El yugo i las flechas" i el símbol dels sindicats estan coberts.

Fotografia

Placa franquista.

7

CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Placa franquista al Carrer de l'illa del Grau de Castelló.

"Delegación nacional de sindicatos, 1970" amb el 'yugo y las flechas' i el símbol dels sindicats als costats."

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Placa franquista

7 CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Església de la Trinitat amb el “yugo y flechas” i el nom de José Antonio Primo de Rivera en la pedra.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Església de la Trinitat

7 CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Església Sant Agustí amb el “yugo y las flechas” i el nom de José Antonio Primo de Rivera.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Església de Sant Agustí.

7 CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Placa al Parc de l'Oest, "Delegación nacional de sindicatos, grupo la paz, 100 viviendas, año 1965" amb el "yugo y las flechas" i el símbol dels sindicats als costats.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Placa al Parc de l'Oest.

7

CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Placa al parc de l'Oest Delegación Nacional de Sindicatos, grup sant Vicent Ferrer, 68 vivendes, 1958.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Església de Sant Agustí.

7 CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Pedra inaguració Concatedral.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Pedra inaugural.

7 CASTELLÓ DE LA PLANA

IDENTIFICACIÓ:

Vivendes de protecció oficial al carrer d'Ulloa, 12, 16.

**Placa de taulells amb l'escut del sindicat vertical.*

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Placa de taulells carrer d'Ulloa.

7 CASTELLÓ DE LA PLANA

RELACIÓ DE PLAQUES FRANQUISTES EN ELS CARRERS DE CASTELLÓ

Carrer, plaça, avinguda...	Número	Observacions (s.j.) sense jou i flexes
Adoberies	9, 34, 36, 53	
Alacant	13	
Alcalde Tàrrega	10, 31, 38, 40, 52, 54, 60, 62, 65, 66, 71	
Alcora (Avda)	98, 110, 138, 140, 169, 171	
Almassora	3, 9, 27, 29, 34,	
Almirall Cervera (Grau)	2, 4, 6,	
Amadeu I	14, 18, 26,	
Amali Gimeno	4, 10,	
Antonio Pons	4	4 (s. j.)
Arquitecte Ros	33, 37, 54, 58, 60, 62,	
Arrufat Alonso	11, 13,	
Artana	15	
Asensi	1, 13,	
Barrachina	55, 90,	
Bartolomé Reus	42, 44, 48, 52	
Benarabe	6	
Benassal	3, 8, 9, 10,	
Benicarló	8, 13, 20, 29,	
Bernat Artola	2, 4, 6, 10	
Bisbe Salinas	85, 87, 89,	
Bonavista (Grau)	8	
Borriana	6	6 (tapat per un tendal d'ultra-marins)
Cantó de Castalia	21, 22, 24, 27	
Carallot (Grau)	3	
Cardenal Costa	28, 44,	
Casalduch	10, 24, 30, 39, 44, 52,	

Carrer, plaça, avinguda...	Número	Observacions (s.j.) sense jou i flexes
Castalia	21, 22, 24	
Castelldefels	2	
Catalino Alegre	4, 4 bis, 6	
Catalunya	23, 39	39 (jou en blanc)
Cid	7	
Ciscar	24, 37,	
Ciudadella (Grau) (33)	2, 4, (97)	
Clara Campoamor	1, 16, 18, 20	
Cronista Revest	2, 3, 8,	
Cronista Rocafort	63	
Degà Martí	20	
Doctor Clará	24, 44	
Doctor Fleming	18, 20, 22	
Dolçainers de Tales	3	
Dolores	19	
Donat	11	
Ebenista Hervàs	47	
Echegaray	3	(s.j.)
Enmig	40, 111	111 (tapada per cartell)
Escalante	1, 9, 7	
Escoles Pies	9, 24	
Escultor Viciano	5	
Espronceda	2, 4,	
Felip II	2, 5	
Felix Breva	29, 33	33 (jou pintat negre)
Foradà (Grau)	2,4	
Gea Mariño	7	
Germans Pinzón (Grau)	15, 17	
Germans Vilafañe	12, 14, 21, 23, 25, 31	
Guitarrista Fortea	2	
Herrero	24, 51, 52, 54, 57, 64, 73, 75, 77, 79, 81	
Historiador Escolano	39, 41, 44	
Jacinto Benavente	23	
Joan d'Austria (Grau)	36, 38, 43, 63	
Jorge Juan	45, 97, 113, 115, 117	
Jover	17, 22, 24, 28, 30	
Juan Ramón Jimenez	1, 3, 6, 7, 41, 37	1 i 3, de rajola

Carrer, plaça, avinguda...	Número	Observacions (s.j.) sense jou i flexes
L'Estatut	6	
La Llosa	1	
Lagasca	6, 8	
Lepant	26, 42, 47	
Lope de Vega	6	
Llucena	2, 4	
Major (37)	108 (91)	
Mallorca	28, 31, 32,	31 i 32 (tapades per cables)
Mar,	4	
Marina espanyola (Grau)	8, 10, 13,	
Marqués de Salamanca	17,19, 21	
Marqués de Valverde	7	
Martínez de Tena	20, 32	
Mestre Breton	2, 8	
Mestre Caballero	21, 30, 37	
Mestre Falla	5, 7, 8, 15, 28	
Mestre Giner	8	
Moncada	7, 9	
Montornés	7	
Mossen Llorenç Cot (Grau)	10	
Navarra	44	
Notari Mas (plaça)	31	31 (en la plaça i el carrer)
Nules	3, 5, 7	
Nuñez de Arce	7, 9	
Onda	1	
Orfebres Santalineia	11	
Orpesa	5	
Pablo Iglesias	12,14	
País Valencià (Plaça)	14, 15	14 i 15 (s. j.)
Parc de l'oest	2, 3, 5	3 i 5 de rajola
Pare Vicent	5	
Pelaio	4, 42, 47, 71, 98	
Perez Arenós	19	19 (tapada per cables)
Perez Dolz	1, 2,3, 4, 6, 7, 11, 15, 17	
Picó	3, 4, 8, 9, 11	11(s. j.)
Pintor Camarón	16, 48	
Pintor Lopez	19	
Pintor Ribera	1, 3	

Carrer, plaça, avinguda...	Número	Observacions (s.j.) sense jou i flexes
Pintor Sorolla	9, 10	
Plaça Clavé	15	
Port (Avda del) (Grau)	2, 42, 46	
Prim	1,36	
Puig (del) (35)	4 (80)	
Rafalafena	3, 21, 25, 27,	
Ramón i Cajal	20, 35, 36,	
Ramón Lull	1	
Rei en Jaume, (Avda)	31	
República Argentina	4, 25, 49, 51	
Ricardo Català Abad	30	
Riu Turia	1	
Riu Xúquer	2, 4,	
Roge de Llúria	9, 27,	
Ronda Magdalena	32, 41, 100	
Ronda Millars	3, 69, 97, 99,109, 111	109 i 111 (s.j)
Ros d'Ursinos	19	
Sagasta	17	
Sagrada Família	26	
Salvador Guinot	30, 32, 38, 40, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 65	
Sant Blai	1, 60, 98	
Sant Cristobal	17	
Sant Fèlix	18	
Sant Francesc	4, 39	39 (nº antic 41)
Sant Mateu	21, 25	
Sant Roc	63	
Santa Cruz de Tenerife	2, 9, 10,	
Santos Vivanco	1	
Sanz de Bremond	18, 20	
Sarratella	3, 5	5 (s. j.)
Sebastian El Cano (Grau)	22	
Sequiol	1, 4, 6, 8, 10, 12	
Serra d'Engarceran	4	
Taixida	14	
Tarragona	11	

Carrer, plaça, avinguda...	Número	Observacions (s.j.) sense jou i flexes
Tárrega Monteblanco, Gran Via	13, 14, 15, 36	
Tinent Alloza (Grau)	1	
Torreblanca	5, 7,	
Trafalgar (Grau)	19, 21, 25	
Treball	4,6	
Trinitat	14, 76, 90, 139	
Trullols (37)	2, 4 (87)	
Ulloa	12,16	
Unió, La	31	
Useres	21	
València	2, 15, 26, 43, 55, 57, 77, 106	55 (porta grup Grapa)
Vazquez de Mella	31, 37, 38	
Vinaròs	20, 25	
Virgen de Lidon (Avda)	24	
Viver (8)	17 (19)	

8 CINCTORRES

IDENTIFICACIÓ:

“Cruz de los caídos” a la façana de l'església.

TIPOLOGIA:

Simbolgia franquista.

Fotografia

Façana de l'església.

9 CULLA

IDENTIFICACIÓ:

“Cruz de los caídos” a l’església amb inscripció del nom de “Jose Antonio i Presentes”.

TIPOLOGIA:

Simbolgia franquista.

IDENTIFICACIÓ:

Creu a l’ermita de San Roc amb l’escut.

TIPOLOGIA:

Simbolgia franquista.

Fotografia

Façana de l’església

Fotografia

Ermita de Sant Roc

10 EL TORO

IDENTIFICACIÓ:

"Cruz de los caídos" a l'esglèsia.

TIPOLOGIA:

Simbolgia franquista.

Fotografia
Façana de l'esglèsia.

11 HERBERS

IDENTIFICACIÓ:

Monument als caiguts a la plaça del poble.

TIPOLOGIA:

Simbolgia franquista.

Fotografia

Monument als caiguts.

12

L'ALCORA

IDENTIFICACIÓ:

Carrer de Federico Michavila Paús

TIPOLOGIA:

Nomenclàtor franquista.

13 LA MATA

IDENTIFICACIÓ:

Placa màrtirs de la guerra civil dins de l'església.

TIPOLOGIA:

Simbolgia franquista.

14 LA VALL D'UIXÓ

IDENTIFICACIÓ:

Plaques amb el “yugo y las flechas” a la carretera Borriana-Sogorb, Colònia Segarra

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia
Monument als caiguts.

15 LLUCENA

IDENTIFICACIÓ:

Placa a la façana de l'església amb inscripció i el nom de "José Antonio".

TIPOLOGIA:

Simbolgia franquista.

Fotografia

Façana de l'església

Fotografia

Placa a la façana.

16 MORELLA

IDENTIFICACIÓ:

Creu de ferro en les revoltes del port de Querol d'homenatge a una víctima de la guerra civil amb nomenclatura d'exaltació franquista.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia
Creu de ferro.

17 ONDA

IDENTIFICACIÓ:
CEIP Baltasar Rull Villar.

TIPOLOGIA:
Nomenclatura franquista.

Fotografia
Entrada del CEIP.

17

ONDA

IDENTIFICACIÓ:

- Instituto Nacional de la Vivienda (yugo y flechas) sito en la C/ Cosa.
- Placa Placa Instituto Nacional de la Vivienda (yugo y flechas) sito en la C/ Vila-real.
- Placa Instituto Nacional de la Vivienda (yugo y flechas) sito en la C/ Ceramista Abad.
- Placa Instituto Nacional de la Vivienda (yugo y flechas) sito en la C/ Ceramista Mundina.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

18 PINA DE MONTALGRAO

IDENTIFICACIÓ:

Façana esglèsia amb el “yugo y flechas”.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Façana esglèsia.

Fotografia

Detall de la plana.

19 SANT MATEU

IDENTIFICACIÓ:

Placa dels a l'interior de l'església Ar-xiprestal.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

20

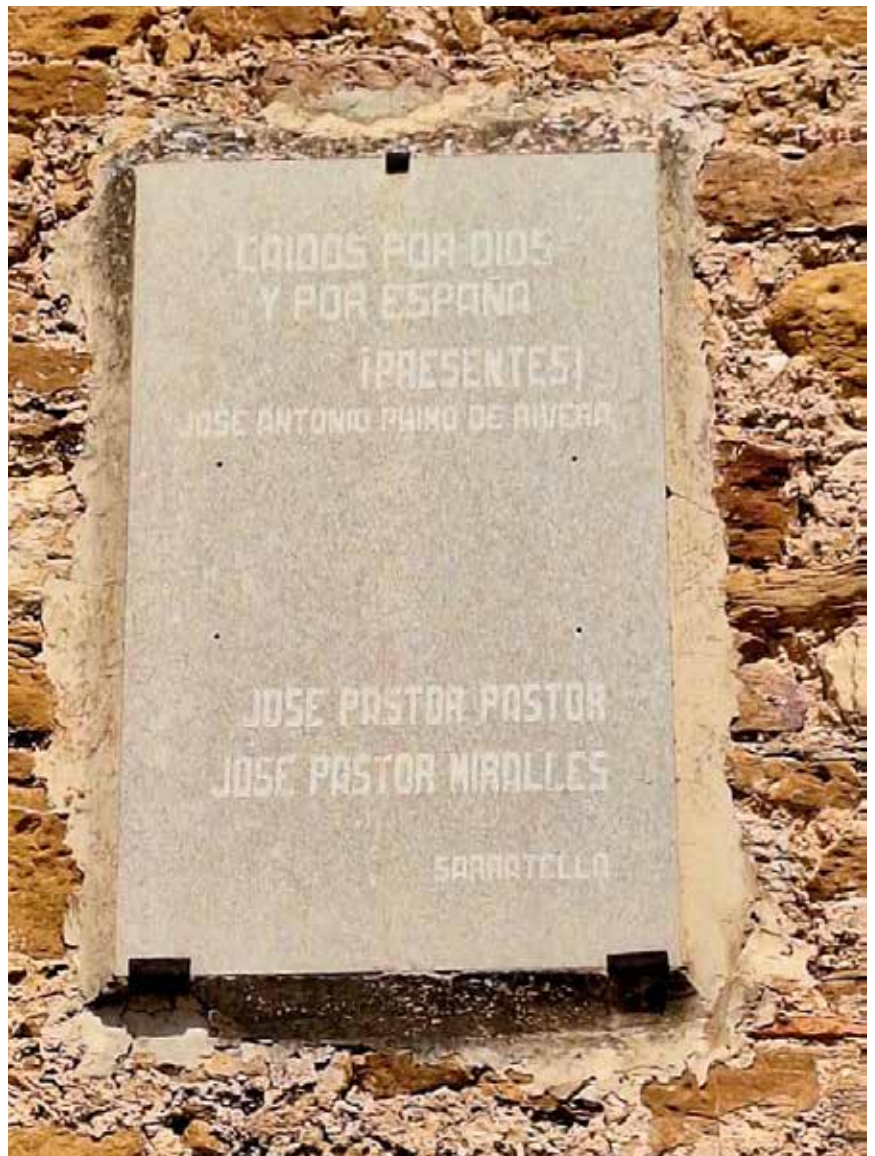
SERRATELLA

IDENTIFICACIÓ:

Placa a l'església "caídos por Dios y por España".

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia
Placa a l'església.

21 SUCAINA

IDENTIFICACIÓ:

Placa a la plaça de l'església en memòria d'Antonio Rodilla Zamora, alferres capellà castrense 1936-1939.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia

Placa a la plaça de l'església.

22 VALL D'ALBA

IDENTIFICACIÓ:

"Placa a los caídos" a la façana de l'església a la plaça de l'ajuntament nou.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia
Façana de l'església.

23

VILAFRANCA

IDENTIFICACIÓ:

"Cruz de los caídos" de pedra a la partida la Dehesa.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia
Partida la Dehesa.

24 VILA-REAL

IDENTIFICACIÓ:

Placa a la façana de l'església arxipresbital amb els noms d'una part de les víctimes de la guerra civil.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

Fotografia
Façana de l'església.

25 VILAVELLA

IDENTIFICACIÓ:

Creu al carrer Barranc.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

26 VILLAFERMOSA

IDENTIFICACIÓ:

"Caidos por Dios y por la patria" a la façana de l'església.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

27

XERT

IDENTIFICACIÓ:

Monòlit en record a "*los Caídos*" de la IV Divisió de Navarra localitzat a la Serafina, encreuament carretera Vinaròs-Morella amb la de Castelló-Saragossa.

TIPOLOGIA:

Simbologia franquista.

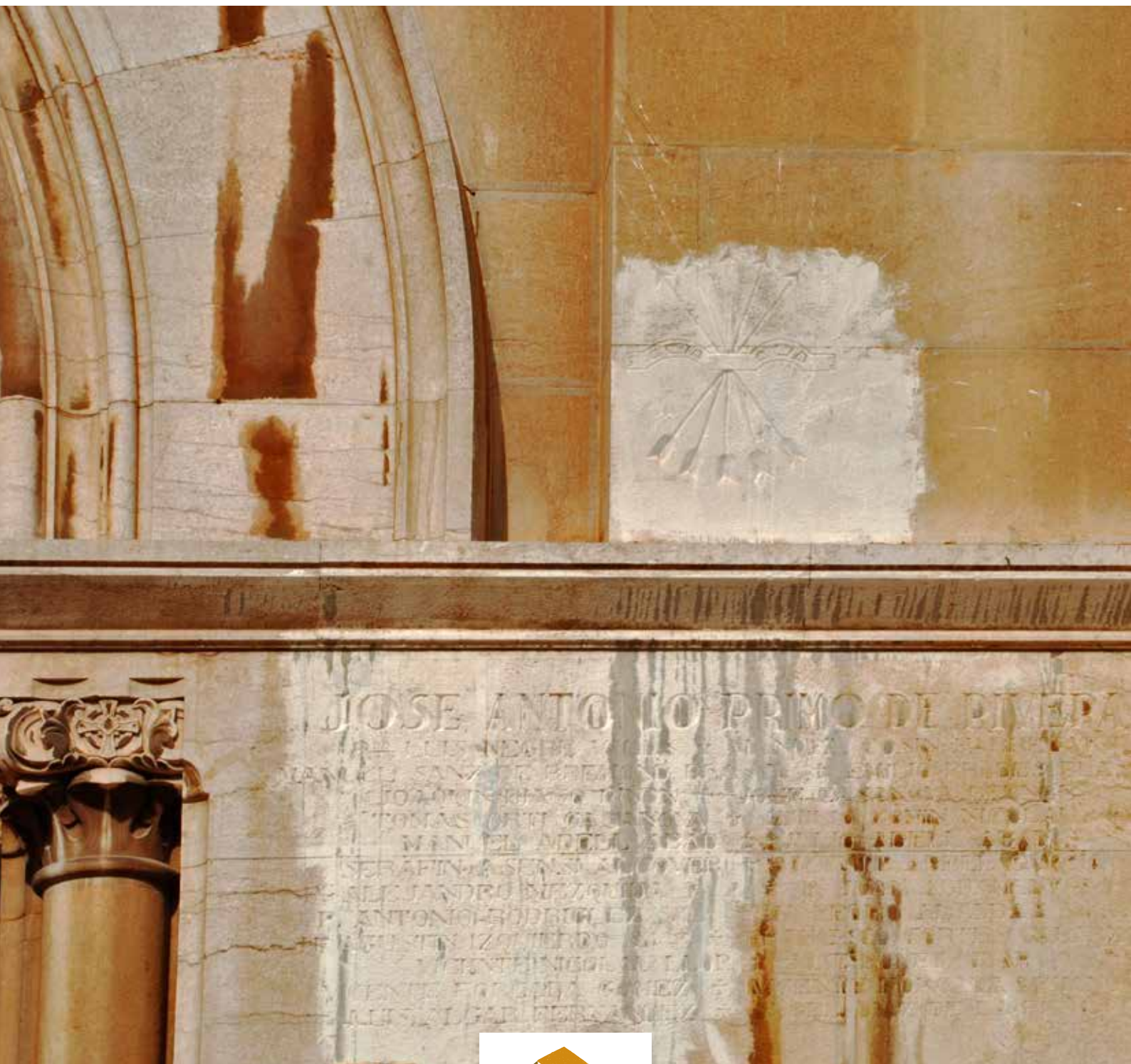

Avís legal: Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n cite l'autor o autors i l'editor, i no es face un ús comercial de l'obra original ni se'n creen obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

CATÀLEG DE VESTIGIS FRANQUISTES DE LES COMARQUES DE CASTELLÓ

www.memoriacastello.cat

E-mail: memoriac@memoriacastello.cat

GRUP PER LA RECERCA
de la
MEMÒRIA HISTÒRICA
CASTELLÓ